

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Камелия Николаева Цолова, доцент по гражданско процесуално право в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“

Относно: дисертационен труд „Подведомственост и подсъдност в исковия процес“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от Деница Георгиева Колева – редовен докторант към Катедра „Гражданскоправни науки“ към Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ с научен ръководител проф. д-р Силви Василев Чернев

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД -21-1995 от 14.11.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

1. Информация за дисертанта

Деница Георгиева Колева се е обучавала в докторска програма по Граждански процес в редовна форма на обучение в ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“, Катедра „Гражданскоправни науки“, в периода 01.03.2017г. – 01.03.2024 г., с научен ръководител проф. д-р Силви Василев Чернев и с тема на дисертационния труд „Подведомственост и подсъдност в исковия процес“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

2.1. Представеният дисертационен труд има за предмет подведомствеността и подсъдността в исковия процес, като целта на изследването, конкретизирана в увода, е да се анализират основно онези въпроси на вътрешната подведомственост и подсъдността по искови дела, които пораждат дискусия в теорията и проблеми при правоприлагането.

2.2. Темата е посветена на класически институти на исковото производство, като актуалността на дисертационния труд удачно е обоснована с множеството законодателни промени в материята, както и с липсата на монографично изследване. Работата е написана на ясен език, чете се леко, като разкрива познанията на Деница Колева в сферата на гражданското процесуално право. Самостоятелно достойнство на труда представлява неговата практическа насоченост, която се разкрива както в представянето и критично осмисляне на сериозна по обем съдебна практика, така и в направените предложения de lege ferenda, част от които несъмнено представляват интерес и заслужават внимание.

2.3. Дисертацията е в обем от 224 страници, като включва: заглавна страница, съдържание, списък на използваните съкращения, увод, три глави, разделени на параграфи и точки, заключение, декларация за оригиналност и библиография от 93 заглавия. Бележките под линия са общо 588. Посочената в справката литература е дискутирана в съдържанието на научното изследване, като положителна страна на дисертацията е аргументираното полемизиране с тезите, които не се възприемат, както и търсенето на допълнителни собствени съображения относно тезите, които се възприемат.

2.4. Избраната структура на дисертацията е логична и съответства на нейния предмет, но намирам, че може да бъде оптимизирана. В представения вид изследването е обособено в три глави, всяка от които е разделена на параграфи и точки. Между отделните параграфи има очевиден дисбаланс, който не е само количествен, но и съдържателен. Поради това ми се струва, че систематизацията на изследването би могла значително да се оптимизира, като обзорните моменти в нея намерят съответно структурно отражение.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В съдържателно отношение представената дисертация предлага редица тези и изводи с приносно значение, като част от тях са следните:

- Направеният исторически преглед на уредбата на институтите на подведомствеността и подсъдността (Глава първа, т.1)

- Изследването на косвения съдебен контрол върху административните актове (Глава първа, §4, т. 2), където са очертани видовете административни актове, подлежащи на такъв контрол, както и обхвата на проверката на съда, като е изведено ясно положението, че: “Косвеният контрол е допустим само доколкото се изразява в контрол за валидност и законосъобразност, но не и в контрол за целесъобразност.“(с.41) с приведени конкретни примери от практиката на ВКС. Съществена е и подкрепената теза, че не само гражданският съд, но и арбитражните съдилища са овластени да осъществяват инцидентен контрол (с. 42).

- Възприетата теза и изтъкнатите собствени аргументи, че разпределянето на делата между общите и административните съдилища е въпрос на подведомственост, а не на подсъдност (с. 57)

- Интересни в научно отношение и с практическо значение въпроси са засегнати и в частта, посветена на производството по проверка на подведомствеността и обжалваемостта на актовете, постановени по въпроси на подведомствеността. Такава например е обсъдената хипотеза на постановяване на съдебно решение на първоинстанционния съд преди приключване на производството по частна жалба срещу определението, с което първоинстанционният съд е отхвърлил възражение на ответника за неподведомственост на делото. (с. 104-105).

- Приносни моменти се съдържат в частта, отнасяща се до родовата подсъдност, където е изследвано приложното поле на регламентирания в чл. 104, т. 1-6 ГПК изключения. Тук са обсъдени и разграничени редица специфични хипотези – напр. по чл. 104, т. 1 се уточнява, че: „Родовата подсъдност по чл. 104, т. 1 от ГПК обаче е неприложима, когато се твърди нищожност на припознаването, например поради липса на воля или неспазване на предписаната от закона форма и ред за извършването му, защото с този отрицателен установителен иск не се оспорва установен произход, а се твърди, че припознаване изобщо не е извършено, т.е. че произходът на ответника от оспорващия не е установен.“ (с. 116). Също така, при изясняването на обхвата на правилото на чл. 104, т. 3 от ГПК заслужава да се изтъкне предложената собствена аргументация във връзка с тълкуването на използвания термин „имот“, а именно: „Ако се приеме, че вещните искове, които се отнасят до вещни права върху движими вещи не се включват в тази категория, то родовата им подсъдност трябва да бъде определена

съобразно чл. 104, т. 4 от ГПК, където имущественият критерий е по-нисък – 25 000 лв., вместо 50 000 лв. по т. 3. Така би се стигнало до парадокса вещни искове с една и съща правна квалификация (например чл. 108 от ЗС) и с една и съща цена (например 26 000 лв.) да подлежат на разглеждане от окръжен съд като първа инстанция, когато се отнасят до движими вещи, а да са родово подсъдни на районен съд, когато се отнасят до недвижим имот.“ (с. 118). Интересни са и разсъжденията по повод на родовата подсъдност при негаторните искове, като е прието, че при тях родовата подсъдност също се определя съгласно критериите на чл. 104, т. 3, когато са оценяеми. Това обаче, сякаш влиза в известна колизия с приетото в дисертацията, че по тази точка се определя подсъдността на искове с предмет право на собственост или други вещни права (с. 118), от една страна, и възприетото без критични уточнения разбиране на ВКС (съгласно ТР № 4 от 06.11.2017 г. по тълк. д. №4/2015, ОСГК на ВКС) относно предмета на негаторните искове, от друга страна, от което следва, че тези искове не винаги имат за предмет защитаването от страните на вещни права (с. 122 -123). Интересни разсъждения и предложения *de lege ferenda* се съдържат и в частта, посветена на чл. 104, т. 6 ГПК, а именно: „Затова предлагам разпоредбата на чл. 104, т. 6 от ГПК *de lege ferenda* да добие следното съдържание: „исковете, независимо от тяхната цена, съединени в една искова молба с иск, подсъден на окръжен съд, ако между предметите им съществува връзка“. (с. 137-138)

- Интересни моменти, които заслужават внимание, се съдържат и в частта, посветена на родовата подсъдност при особените искове производства, като може да се акцентира върху становището относно наличието на компетентност на делбения съд по исковете по сметките, независимо от тяхната цена, „защото отговаря на целта на закона, а именно да се даде възможност при ликвидирани съсобствеността да бъдат уредени и всички спорни правоотношения по повод тази съсобственост. Тъй като основният предмет на производството по делба е прекратяване на съществуващата съсобственост, съделителите могат да предявят исканията си само за такива сметки, които имат връзка с общността, предмет на делбата, и са уредени в разпоредбите на чл. 30 – 33 от ЗС, както и за извършени подобрения в съсобствения имот. Само за тези претенции родовата подсъдност се дерогира и компетентен да ги разгледа, независимо от цената, е районният съд, на който е подсъден и искът за делба. Ако бъде пропуснат срокът за предявяването на исканията за сметки в делбеното производство (най-късно в първото заседание след допускане на делбата), те могат да бъдат предявени в отделно производство, но вече при спазване на общите правила на родовата подсъдност по чл. 103 и чл. 104, т. 4 от ГПК.“ (с. 141).

- Приносни моменти се съдържат и в частта, която е посветена на изясняването на местната подсъдност. Заслужават внимание особено изводите, относно съотношението между различните правила за местна подсъдност, като например между тези по чл. 108, ал. 2 и чл. 114 ГПК, като са изложени съображения и достигнати изводи с оглед на действащата уредба непосредствено следвани от предложения *de lege ferenda* (с. 148-149).

- Споделям критичното отношение към въвеждането на по-кратък срок за възражение за неподсъдност на делото по чл. 119, ал. 3 ГПК във вр. с чл. 108, ал. 2, чл. 113 и чл. 115, ал. 2 ГПК, като намирам, че действащата уредба действително е от естество да породи „съмнения и възможности за противоречиво тълкуване и прилагане“,

поради което мисля, че е удачно предложението за изменение на чл. 119 ГПК, а именно “разпоредбите на ал. 2 и ал. 3 на чл. 119 да бъдат обединени в ал. 2, която да придобие следното съдържание: „Възражение за неподсъдност на делото по чл. 108, ал. 2, чл. 109, чл. 113 и чл. 115, ал. 2 може да се прави от ответника и да се повдига служебно от съда до приключване на първото по делото заседание.“(с. 192).

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са четири публикации, а именно: „Подсъдност поради връзка между делата“ – В: Сборник с доклади от VII национална конференция на докторантите и постдокторантите и младите учени в областта на правните науки. С.: Институт за държавата и правото, 2017 г., с. 143 – 150, ISSN 2603-3011; „Подведомственост и арбитражуемост на спора по искиви дела“ – В: Сборник с доклади от XIII национална конференция на докторантите и постдокторантите и младите учени в областта на правните науки. С.: Институт за държавата и правото, 2023 г. 3.; „Последици от нарушаване на правилата на подсъдността“. – Собственост и право, № 2, 2024 г., с. 23 – 31, ISSN 1312-9473; 4, и „Въпроси на задължителната местна подсъдност по ГПК“. – Юридическо списание на Нов български университет, № 1, 2024 г., с. 133 – 142, ISSN 1314-5797. Публикациите са по проблематиката на дисертацията и са част от представената работа.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът е изготвен коректно и е съобразен с нормативните изисквания.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

В дисертацията са аргументирани собствени становища по редица въпроси, като част от тях пораждат известни съмнения и препоръки, като например:

- Струва ми се, че може да се дообмисли застъпеното разбиране, че разликата между подведомствеността и подсъдността е от количествен характер. Не ми се вижда убедителна, а и полезна, тезата, че подведомствеността е компетентността да се правораздава по всички граждански дела, а подсъдността по част от тях, която като че ли се приема в дисертацията (с. 35-36). При подобно виждане би се оказало, че отделен съд никога не може да приеме, че делото му е подведомствено, защото той никога не е компетентен да правораздава по всички граждански дела.

- Вероятно поради широкия обхват на дисертацията част от лансираните тези не са обсъдени детайлно, като в този си вид повдигат доста въпроси. Така например, на с. 41 с едно единствено изречение, което не се предхожда или следва от по-подробни разсъждения и пояснения, е прието, че: „В случаите, в които гражданският съд е нарушил правилата, уреждащи пределите на косвения контрол, постановеното от него решение е неправилно, а не недопустимо.“ Не става ясно нито какво се разбира под нарушаване на пределите на косвения контрол, нито какви са евентуалните проявни форми на тези нарушения, поради което и изводът за вида на порока на постановеното решение е най-малкото неубедителен.

- Трудно ми е да приема в предложения вид и приетото на с. 186 разбиране, а именно: „Съществуват обаче и хипотези, в които препращането е недопустимо. Такива, според практиката на ВКС, са случаите, в които по делото е предявен насрещен или обратен иск, които нямат самостоятелен характер. Ако такъв иск не бъде допуснат за

съвместно разглеждане с главния, поради различна родова подсъдност или различен съдопроизводствен ред за разглеждането им, съдът не разделя производството по двата иска и не изпраща обратния иск, респ. насрещния иск, на друг съд по компетентност, а само отказва да го приеме за съвместно разглеждане. Същото следва да се приеме и по отношение на инцидентния установителен иск с оглед на неговия несамостоятелен характер.“ (с. 186). От цитираната практика под линия се вижда, че става въпрос за особени хипотези, а не за общо правило, важимо във всички случаи на отказ да се приеме за съвместно разглеждане с първоначалния насрещен, обратен или инцидентен установителен иск. Поради това не мога да споделя подобен общ извод, какъвто е формулиран в дисертацията.

7. Заключение

Независимо от изложените по-горе критични бележки, намирам, че представеният за защита дисертационен труд на тема **„Подведомственост и подсъдност в исковия процес“**, на редовния докторант **Деница Георгиева Колева**, отговаря на нормативните изисквания, с оглед на което ще гласувам положително на **Деница Георгиева Колева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.6. Право/Граждански процес/.**

13.01.2025 г.

.....
(доц. д-р Камелия Цолова)